

หลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21
The seven noble qualities Sappurisa-Dhamma of educational
administrators in the 21st century

ณัฐวรรณ ทองวิเศษ

Natawan Tongwises

ศรุติพงศ์ ภูวัชรวารานนท์

Saruthipong Bhuwatvaranon

มจลินทร์ ผลกล้า

Mudchalin Pholkla

มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

Songkhla Rajabhat University

E-mail : 67g180002@parichat.skru.ac.th

Received: 1 November 2025; Revised: 31 March 2026; Accepted: 31 March 2026

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและอธิบายการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 ในการบริหารสถานศึกษา โดยมุ่งเน้นให้ผู้บริหารสถานศึกษานำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการดำเนินงาน เพื่อให้เกิดความโปร่งใส มีคุณธรรม และส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน หลักสัปปุริสธรรม 7 ประกอบด้วย ฉัหมัญญุตตา (รู้จักเหตุ) อตถัญญุตตา (รู้จักผล) อตตัญญุตตา (รู้จักตน) มตตัญญุตตา (รู้จักประมาณ) กาลัญญุตตา (รู้จักกาล) ปริสัญญุตตา (รู้จักชุมชน) และปุคคลัญญุตตา (รู้จักบุคคล) ซึ่งแต่ละข้อสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการบริหารงานด้านต่าง ๆ ได้แก่ การวางนโยบายและแผนงาน การบริหารบุคลากร การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และการสร้างความร่วมมือกับชุมชน ผลจากการบูรณาการหลักธรรม อันจะนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนและสถานศึกษาอย่างมั่นคงและยั่งยืน และผู้เขียนได้ค้นพบองค์ความรู้คือ การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 ในการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เป็นการบูรณาการ “ธรรมะกับภาวะผู้นำร่วมสมัย” เป็นแนวทางใหม่ของการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้สามารถขับเคลื่อนองค์กรอย่างสมดุลและยั่งยืนในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง 1. ฐานรากแห่งธรรม 2. ภาวะผู้นำร่วมสมัย 4 ด้าน (สื่อสาร-คิด-เทคโนโลยี-วัฒนธรรมเรียนรู้) และ 3. ผลลัพธ์การบริหารสถานศึกษา (คุณธรรม-การมีส่วนร่วม-คุณภาพการศึกษา-ความยั่งยืน)

คำสำคัญ: สัปปุริสธรรม 7, ผู้บริหารสถานศึกษา, การบริหารการศึกษา, ศตวรรษที่ 21

Abstract

This academic article aims to examine and explain the application of the Seven Principles of Sappurisadhamma in educational administration, with a focus on encouraging school administrators to adopt Buddhist ethical principles as a guiding framework for their practices. The objective is to promote transparency, moral integrity, and the sustainable development of educational quality. The Seven Principles of Sappurisadhamma include Dhammanyuta (understanding causes), Atthanyuta (understanding effects), Attanyuta (self-awareness), Mattanyuta (moderation), Kalanyuta (sense of timing), Parisanyuta (understanding society or community), and Puggalanyuta (understanding individuals). Each principle can be effectively applied to various administrative functions, such as policy and strategic planning, personnel management, efficient resource utilization, and fostering collaboration with the community. The integration of these principles contributes to the stable and sustainable development of both learners and educational institutions. Moreover, the author has identified a significant body of knowledge indicating that applying the Seven Principles of Sappurisadhamma in 21st-century educational administration represents an integration of “Dhamma and contemporary leadership.” This approach offers a new paradigm for developing school administrators who can lead organizations in a balanced and sustainable manner in an era of rapid change. This conceptual framework consists of three key components: The foundation of Dhamma Contemporary leadership in four dimensions (communication, thinking, technology, and a learning culture) Educational administration outcomes (morality, participation, educational quality, and sustainability)

Keywords: Sappurisa-dhamma, Educational Administrator, Educational Administration, 21st Century, Moral Leadership

บทนำ

การบริหารการศึกษาในศตวรรษที่ 21 เป็นภารกิจที่เต็มไปด้วยความท้าทาย เนื่องจากสังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านเศรษฐกิจ เทคโนโลยี และวัฒนธรรม สถานศึกษาจึงต้องพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เช่น การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำองค์กรการศึกษา จำเป็นต้องมีทั้งความรู้ ความสามารถและคุณธรรมในการนำพาสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จ หลักสัปปริสธรรมเป็นแนวทางสำคัญที่จะช่วยยกระดับคุณภาพการบริหารให้สอดคล้องกับความต้องการในยุคปัจจุบัน ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เป็นประเด็นที่ทำนายและซับซ้อนยิ่งกว่าทุกยุคสมัยที่ผ่านมา เนื่องจากโลกปัจจุบันเป็นโลกแห่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี เศรษฐกิจ การเมือง และสังคม (Trilling & Fadel, 2009; Partnership for 21st Century Skills, 2009)

ผู้เรียนที่จบออกจากระบบการศึกษาจะต้องเผชิญกับความไม่แน่นอนของอนาคต และความท้าทายที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการเข้าสู่ตลาดแรงงาน การปรับตัวต่อกระแสโลกาภิวัตน์ การอยู่ร่วมกับความแตกต่างทางวัฒนธรรม และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์ ดังนั้น บทบาทของสถานศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ สอดคล้องกับทักษะที่จำเป็นของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สถานการณ์การศึกษาในปัจจุบัน ระบบการศึกษาของไทยยังคงเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคหลายด้าน ทั้งคุณภาพผู้เรียนที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของสังคม ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ต่ำกว่ามาตรฐาน ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา รวมถึงการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีที่ยังไม่เต็มประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการแพร่ระบาดของโควิด-19 ในช่วงที่ผ่านมา ยิ่งทำให้การศึกษาไทยต้องเผชิญกับโจทย์ใหม่ เช่น การเรียนออนไลน์ การพัฒนาทักษะดิจิทัล และการสร้างนวัตกรรมทางการเรียนรู้ (Trilling & Fadel, 2009; OECD, 2018)

หลักสัปปริสธรรม 7 แนวทางคุณธรรมในการบริหาร พระพุทธศาสนาได้บัญญัติหลักธรรมที่สามารถนำมาปรับใช้กับการดำเนินชีวิตและการบริหารงาน นั่นคือ สัปปริสธรรม 7 ซึ่งประกอบด้วย อัมมัญญา อตถัญญา อตตัญญา มตตัญญา กาลัญญา ปริสสัญญา และปุคคลัญญา หลักธรรมทั้ง 7 ประการนี้เป็นแนวทางในการพัฒนาผู้บริหารให้มีความรู้ควบคู่คุณธรรม รู้จักเหตุและผล รู้จักตนเอง รู้จักประมาณ รู้จักกาลเทศะ รู้จักชุมชน และรู้จักบุคคล การประยุกต์หลักสัปปริสธรรมจึงถือเป็นรากฐานในการสร้างผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเชิงคุณธรรม สามารถขับเคลื่อนการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัปปริสธรรมกับทักษะศตวรรษที่ 21 (Sergiovanni, 2007)

ทักษะที่จำเป็นของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เช่น การคิดวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ ความคิดสร้างสรรค์ การสื่อสาร การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ล้วนต้องการผู้บริหารที่สามารถกำหนด

ทิศทางและนโยบายที่ถูกต้อง หลักสัปปุริสธรรม 7 จะช่วยให้ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล เข้าใจผลลัพธ์ของการตัดสินใจ ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า วางแผนการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพ และสร้างความร่วมมือกับทุกฝ่าย สิ่งเหล่านี้จะนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนที่มีสมรรถนะตรงตามความต้องการของโลกยุคใหม่

หลักสัปปุริสธรรม 7

หลัก สัปปุริสธรรม 7 (Sappurisa-dhamma) เป็นคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่กล่าวถึงคุณลักษณะของ “สัตบุรุษ” หรือ “คนดี” ที่เป็นผู้ประพฤติชอบด้วยเหตุผล มีปัญญา และมีความรับผิดชอบต่อสังคม พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ใน พระไตรปิฎก เล่มที่ 25 ข้อ 70 (อง.สตตก. 23/70/130) ว่าผู้เป็นสัตบุรุษต้องประกอบด้วยธรรม 7 ประการ ได้แก่

ธัมมัญญตา (Dhammannuta) — รู้หลักแห่งธรรม คือรู้เหตุผล กฎเกณฑ์ และข้อเท็จจริงในการปฏิบัติหน้าที่

อัตถัญญตา (Atthannuta) — รู้จักจุดหมายหรือผลประโยชน์ที่แท้จริงของงาน

อัตตัญญตา (Attannuta) — รู้จักตนเอง รู้ขีดความสามารถและข้อจำกัดของตน

มัตตัญญตา (Mattannuta) — รู้จักประมาณ ทั้งในการพูด การใช้ทรัพยากร และการดำเนินชีวิต

กาลัญญตา (Kalannuta) — รู้จักกาลเวลา รู้ว่าเวลาใดควรทำหรือไม่ควรทำ

ปริสัญญตา (Parisannuta) — รู้จักชุมชนหรือหมู่คณะ เข้าใจผู้อื่น

ปุคคัลลัญญตา (Puggalannuta) — รู้จักบุคคล เข้าใจลักษณะและความแตกต่างของแต่ละคน

การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 ในบริบทของการบริหารสถานศึกษา สามารถอธิบายบนฐานของทฤษฎีทางการบริหารและภาวะผู้นำได้ดังนี้

1. ทฤษฎีคุณธรรมจริยธรรม (Moral and Ethical Leadership Theory)

หลักสัปปุริสธรรม 7 สอดคล้องกับแนวคิดผู้นำเชิงจริยธรรม (Ethical Leadership) ที่มุ่งเน้นการใช้คุณธรรม ความซื่อสัตย์ ความยุติธรรม และการเคารพผู้อื่นในการบริหารงาน เพื่อสร้างความไว้วางใจและวัฒนธรรมองค์กรที่ดี (Brown & Treviño, 2006)

2. ทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงพุทธ (Buddhist Leadership Theory)

ภาวะผู้นำเชิงพุทธอธิบายว่าผู้นำควรดำเนินชีวิตและปฏิบัติงานโดยยึดหลักธรรม เช่น เมตตา อุเบกขา และการรู้เท่าทันตนเอง (อัตตัญญตา) ซึ่งสอดคล้องกับธรรมข้อ 3-7 ของสัปปุริสธรรม

3. ทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ (Situational Leadership Theory)

ธรรมข้อ “บุคคลัญญา” และ “ปริสัญญญา” แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการปรับตัวให้เหมาะสมกับบุคคลและสถานการณ์ ซึ่งตรงกับแนวคิดของ Hersey & Blanchard (1982) ที่กล่าวว่าผู้นำที่ดีต้องปรับพฤติกรรมให้สอดคล้องกับความพร้อมของผู้ตาม

4. ทฤษฎีการบริหารเชิงคุณธรรม (Virtue-Based Management Theory)

หลักสัปปุริสธรรม 7 ชี้ให้เห็นถึงการบริหารโดยมี “คุณธรรมเป็นฐาน” เช่น ความพอดี ความเข้าใจตนเอง และการรู้เวลา ซึ่งช่วยส่งเสริมความยั่งยืนและความไว้วางใจในองค์กร

1. ความหมายของหลักสัปปุริสธรรม 7

สัปปุริสธรรม เป็นส่วนหนึ่งของคุณธรรมซึ่งมีความสำคัญต่อตนเองและสังคม โดยสัปปุริสธรรมในพระไตรปิฎก ได้แก่ สัปปุริสธรรม 7 และ สัปปุริสธรรม 8

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) กล่าวถึง สัปปุริสธรรม 7 ว่าเป็นธรรมของคนสมบูรณ์แบบหรือมนุษย์โดยสมบูรณ์ ซึ่งถือได้ว่าเป็นสมาชิกที่ดีมีคุณค่าอย่างแท้จริงของมนุษยชาติ ซึ่งเรียกได้ว่าเป็นคนเต็มคน ผู้สามารถนำหมู่ชนและสังคมไปสู่สันติสุขและความสวัสดิ มีธรรมหรือคุณสมบัติ 7 ประการดังนี้

หลักสัปปุริสธรรม 7 เป็นหลักธรรมสำคัญที่ชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตและการบริหารงานด้วยความรอบคอบและคุณธรรม ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้กับผู้บริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 ได้อย่างเหมาะสม เพราะการบริหารการศึกษาในปัจจุบันต้องอาศัยทั้งความรู้ ความสามารถ และคุณธรรมควบคู่กัน

1. ฉมัญญญา (ความรู้จักเหตุ) หมายถึง ความสามารถในการเข้าใจเหตุผล หลักการ และข้อมูลพื้นฐานในการดำเนินงาน ผู้บริหารที่มีคุณสมบัตินี้จะสามารถวิเคราะห์ปัญหา วางแผน และตัดสินใจบนพื้นฐานของข้อมูลและหลักวิชาการได้อย่างรอบคอบ (สุริยะ วงศ์คำ, 2561)

2. อัถัญญญา (ความรู้จักผล) เป็นความสามารถในการพิจารณาผลลัพธ์ของการกระทำทั้งระยะสั้นและระยะยาว ผู้บริหารที่ตระหนักถึงผลลัพธ์จะสามารถบริหารทรัพยากรและพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เกิดประโยชน์สูงสุด (จิราภรณ์ แก้วทอง, 2560)

3. อัถัญญญา (ความรู้จักตนเอง) เป็นความสามารถในการรู้จักตนเอง เข้าใจจุดแข็ง จุดอ่อน และบทบาทหน้าที่ ผู้บริหารที่ตระหนักตนเองจะสามารถปรับปรุงพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และนำความรู้ความสามารถไปบริหารสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม (นพดล ศรีสวัสดิ์, 2562)

4. มัตตัญญญา (ความรู้จักประมาณ) หมายถึง การรู้จักประมาณตนและการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างพอดี ผู้บริหารควรใช้ทรัพยากร เวลา และงบประมาณอย่างเหมาะสม เพื่อสร้างความสมดุลในการบริหารงานและลดความเสี่ยง (วิไลพร รัตนประทีป, 2559)

5. กาลัญญุตตา (ความรู้จักกาล) เป็นความสามารถในการใช้เวลาและโอกาสให้เหมาะสม ผู้บริหารต้องรู้จักจัดการเวลา วางแผนตามกาลเทศะ และสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์อย่างทันท่วงที (สมชาย ศรีบุญเรือง, 2561)

6. ปริสัญญุตตา (ความรู้จักชุมชน/หมู่คณะ) หมายถึง การเข้าใจบริบทของชุมชน โรงเรียน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง การสร้างความสัมพันธ์อันดีกับครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน จะช่วยเสริมสร้างความร่วมมือและการพัฒนาการศึกษาอย่างยั่งยืน (สุภาพร แก้วอ่อน, 2563)

7. บุคคลัญญุตตา (ความรู้จักบุคคล) เป็นความสามารถในการรู้จักและเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล ผู้บริหารที่มีคุณสมบัตินี้จะสามารถพัฒนาบุคลากรให้เต็มศักยภาพ ใช้ความสามารถของแต่ละบุคคลให้เหมาะสมกับงาน และสร้างความสมานฉันท์ในองค์กร (ธนากร เพชรเจริญ, 2560)

สรุปได้ว่า หลักสัปปริสธรรม 7 เป็นแนวทางเชิงคุณธรรมที่ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำมาประยุกต์ใช้ในศตวรรษที่ 21 เพราะไม่เพียงแต่เน้นความสามารถทางวิชาการและการจัดการเท่านั้น แต่ยังเน้นการสร้างคุณธรรม คุณลักษณะผู้นำ และความเข้าใจในตนเอง บุคคลอื่น และสังคมรอบตัว เพื่อให้การบริหารงานเกิดประสิทธิภาพและความยั่งยืน

การบริหารสถานศึกษา

การบริหารสถานศึกษา (Educational Administration/School Administration) หมายถึง กระบวนการวางแผน จัดองค์กร นำบุคลากรและทรัพยากรไปใช้ ตลอดจนการควบคุมและประเมินผลการดำเนินงานของสถานศึกษา เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ทางการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน ชุมชน และสังคมโดยรวม

1. องค์ประกอบสำคัญของการบริหารสถานศึกษา

1) การวางแผน (Planning) การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และแนวทางการดำเนินงานของสถานศึกษาให้ชัดเจน

2) การจัดองค์กร (Organizing) การกำหนดโครงสร้างองค์กร การมอบหมายหน้าที่ และการจัดสรรทรัพยากรทั้งคน งบประมาณ และอุปกรณ์การเรียนการสอน

3) การนำ (Leading/Directing) การสร้างแรงจูงใจ นำทีมงานครูและบุคลากรให้ร่วมมือกันทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นแบบอย่างที่ดี

4) การควบคุม (Controlling) การติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานเพื่อให้เป็นไปตามแผนและเป้าหมายที่กำหนด

5) การประเมินผลและพัฒนา (Evaluating & Improving) การใช้ข้อมูลผลการประเมินเพื่อปรับปรุงและพัฒนากระบวนการเรียนการสอน การบริหาร และการจัดการสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

2. ความสำคัญของการบริหารสถานศึกษา

สร้างความเป็นระเบียบและประสิทธิภาพ ในการทำงานของครูและบุคลากร

ส่งเสริมคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียน และผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา

สร้างความพึงพอใจและความร่วมมือ ระหว่างผู้เรียน ครู ผู้ปกครอง และชุมชน

เป็น เครื่องมือพัฒนาผู้นำการศึกษา ให้มีวิสัยทัศน์และคุณธรรมในการบริหาร

วิโรจน์ สารรัตน์ (2562) กล่าวถึงการบริหารว่า เป็นกระบวนการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุจุดหมายขององค์การโดยอาศัยหลักการในการบริหารอย่างน้อย 4 ประการ คือ การวางแผนการจัดองค์การ การนำ และการควบคุม ซึ่งกระบวนการดังกล่าวมีผู้บริหารเป็นผู้รับผิดชอบที่จะให้มีการปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สรุปได้ว่า การบริหาร เป็นกระบวนการ หรือกิจกรรมที่บุคคลหลายคนร่วมมือกันดำเนินการอย่างมีระบบระเบียบ กฎเกณฑ์โดยใช้ทรัพยากร และเทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสมเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ร่วมกัน

ภาวิตา ธาราศิริสุทธิ และวิบูลย์ ไตวณะบุตร (2562) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมกันดำเนินการ เพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคมในทุก ๆ ด้าน นับแต่ บุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถ เจตคติพฤติกรรม คุณธรรม เพื่อให้มีค่านิยมตรงกันกับความต้องการ ของสังคม โดยกระบวนการต่าง ๆ ที่อาศัยควบคุมสิ่งแวดล้อมให้มีผลต่อบุคคลและอาศัยทรัพยากร ตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสมเพื่อให้บุคคลพัฒนาไปตรงตามเป้าหมายของสังคมที่ตนดำเนินชีวิตอยู่

สมศักดิ์ คงเที่ยง (2562) การบริหาร หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไปร่วมมือกันดำเนินการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างหนึ่งอย่างใดหรือหลาย ๆ อย่างที่บุคคล ร่วมกันกำหนด โดยใช้กระบวนการอย่างมีระบบ และให้ทรัพยากรตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสม

พะยอม วงศ์สารศรี (2564) ให้ความหมายของการบริหารการศึกษาว่า หมายถึง กระบวนการที่ผู้บริหารใช้ศิลป์และกลยุทธ์ดำเนินการ เพื่อให้องค์การบรรลุเป้าหมาย สามารถดำรงตน อยู่ในองค์กรของสังคมได้อย่างมีความสุข

สำหรับคำว่า “การบริหารการศึกษา” มีนักวิชาการทางการบริหารและหน่วยงานทางการศึกษา ได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

ชาญชัย อาจิมสมาจาร (2559) กล่าวว่าการบริหารการศึกษาเป็นการใช้อิทธิพล (Influencing) ต่อคนอีกกลุ่มหนึ่ง คือ นักเรียน เพื่อให้มีความเจริญอกงาม บรรลุสู่วัตถุประสงค์ที่ได้ กำหนดโดยการใช้กลุ่มคนกลุ่มที่สอง ได้แก่ ครูในฐานะตัวแทน (Agent) ดำเนินการเพื่อให้บรรลุ วัตถุประสงค์

สรุปได้ว่า การบริหารการศึกษาในศตวรรษที่ 21 เป็นภารกิจที่มีความท้าทายจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมโลกทั้งด้านเศรษฐกิจ เทคโนโลยี และวัฒนธรรม สถานศึกษาจึงจำเป็นต้องพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะที่จำเป็น เช่น การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการใช้เทคโนโลยี

อย่างเหมาะสม ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรให้บรรลุเป้าหมายทางการศึกษา โดยต้องมีทั้งความรู้ ความสามารถ และคุณธรรมควบคู่กัน หลักสัปปริสธรรม 7 เป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาผู้บริหารให้มีคุณลักษณะที่เหมาะสม ได้แก่ การรู้จักเหตุ ผล ตนเอง การประมาณกาลเวลา สังคม และบุคคล ซึ่งช่วยให้การบริหารมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลง นอกจากนี้ ยังส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงคุณธรรม ความโปร่งใส และการเป็นแบบอย่างที่ดี

การประยุกต์ใช้หลักสัปปริสธรรม 7 กับผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21

ในศตวรรษที่ 21 ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี สังคม และค่านิยมใหม่ ๆ ดังนั้นการยึดหลักสัปปริสธรรม 7 จะช่วยให้การบริหารมีทั้ง “สมอง” และ “หัวใจ” ดังนี้

1. หลักสัปปริสธรรมการประยุกต์ในบริบทสถานศึกษา

ฉมัญญุตตา รู้หลักการจัดการศึกษา กฎหมาย นโยบาย และแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้

อตัณญุตตา ตั้งเป้าหมายชัดเจนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

อตัณญุตตา รู้ศักยภาพของตนและพัฒนาภาวะผู้นำอย่างต่อเนื่อง

มัตตัญญุตตา ใช้งบประมาณและทรัพยากรอย่างพอเหมาะพอดี

กาลัญญุตตา บริหารเวลาอย่างมีประสิทธิภาพ วางแผนทันต่อสถานการณ์

ปริสัญญุตตา เข้าใจบริบทของชุมชน ผู้ปกครอง และสังคมท้องถิ่น

บุคคลัญญุตตา รู้จักครู บุคลากร และผู้เรียนอย่างลึกซึ้ง พร้อมพัฒนาให้เหมาะสมกับ

ศักยภาพแต่ละคน

สรุปได้ว่า หลักสัปปริสธรรม 7 เป็นแนวทางเชิงคุณธรรมที่ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำมาประยุกต์ใช้ในศตวรรษที่ 21 เพราะไม่เพียงแต่เน้นความสามารถทางวิชาการและการจัดการเท่านั้น แต่ยังเน้นการสร้างคุณธรรม คุณลักษณะผู้นำ และความเข้าใจในตนเอง บุคคลอื่น และสังคมรอบตัว เพื่อให้การบริหารงานเกิดประสิทธิภาพและความยั่งยืน

ยุคศตวรรษที่ 21ของผู้บริหารสถานศึกษา

ยุคศตวรรษที่ 21 คือช่วงเวลาในโลกของเรากำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งในด้านเทคโนโลยี สังคม เศรษฐกิจ และการศึกษา ความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ทำให้มนุษย์ต้องปรับตัวอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถอยู่รอดและประสบความสำเร็จในโลกปัจจุบันได้หนึ่งในลักษณะเด่นของยุคนี้คือ เทคโนโลยีดิจิทัลและการสื่อสาร เราสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็วผ่านอินเทอร์เน็ต โทรศัพท์มือถือ และอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์อื่น ๆ ทำให้ความรู้ไม่มีขีดจำกัด และเปิดโอกาสให้ผู้คนสามารถเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ได้ตลอดเวลาอีกด้านหนึ่งคือ ความสำคัญของทักษะศตวรรษที่ 21 ที่ไม่ได้เน้นเพียงความรู้ในตำราเรียน แต่

ยังเน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์ การสื่อสาร การทำงานร่วมกัน และการใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ ทักษะเหล่านี้ช่วยให้มนุษย์สามารถแก้ปัญหาและสร้างนวัตกรรมเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของโลกที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

แนวทางพัฒนาหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ยุคศตวรรษที่ 21 จึงเป็นยุคของ การเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้ และนวัตกรรม ที่ทุกคนต้องพร้อมปรับตัวให้ทันต่อโลกที่ไม่หยุดนิ่ง การตระหนักถึงความสำคัญของทักษะและการพัฒนาตนเอง จะช่วยให้เราก้าวสู่นาคต่ออย่างมั่นใจและสร้างสรรค์

สรุปได้ว่ายุคศตวรรษที่ 21 เป็นยุคของการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านเทคโนโลยี สังคม การศึกษา และเศรษฐกิจ การเข้าถึงข้อมูลและการสื่อสารอย่างรวดเร็วทำให้ความรู้ไม่มีขีดจำกัด แต่ละคนจึงต้องพัฒนาทักษะศตวรรษที่ 21 เช่น การคิดวิเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์ การสื่อสาร การทำงาน

การสังเคราะห์เกี่ยวกับหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา

ตารางที่ 1 การสังเคราะห์ปัจจัยของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม

ตารางที่ 1 การสังเคราะห์หลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา	พระมหาสุวิทย์ ปัญญาดิษฐ์ 2556	อังคณา บันลือ 2559	สุริยาพร นพกรเศรษฐกุล 2561	ชนพงษ์ กล้าสกิจ 2562	ชนาธิป ศรีโต 2563	พระยรรินทร์ ภัททธมโน 2563	พระวงษ์ทอง สุภโท 2563	พรณิภา งามเลิศ 2563	ณดา เชื้อสนิท 2566	สุรพงษ์ มาลาม 2566	Northouse 2012	ความถี่
1) ความยุติธรรม	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	10*
2) ความไว้วางใจ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓		9*
3) ความซื่อสัตย์		✓	✓		✓			✓	✓		✓	6*
4) ปฏิบัติตามกฎระเบียบ												3
5) ความรับผิดชอบ	✓	✓	✓			✓			✓	✓		6*
6) ความเคารพ	✓		✓	✓		✓	✓		✓	✓	✓	8*
7) ยึดถือประโยชน์ส่วนรวม								✓				1
8) ความเป็นพลเมืองดี	✓			✓		✓			✓	✓		5

ตารางที่ 1 การ สังเคราะห์หลักสัปปุริส ธรรม 7 ของผู้บริหาร สถานศึกษา	พระมหาสุวิทย์ ปัญญาธิษฐ์ 2556	อังคณา บันลือ 2559	สุริยาพร นพกรเศรษฐกุล 2561	ชนพงษ์ กล้ากลกิจ 2562	ชนาธิป ศรีโต 2563	พระยุรพันธ์ ภพทรมโน 2563	พระวงษ์ทอง สุภโท 2563	พรณิภา งามเลิศ 2563	ณดา เชื้อสนิท 2566	สุรพงษ์ มาลาม 2566	Northouse 2012	ความถี่
9) เป็นผู้ให้บริการ				✓							✓	2
10) ความผูกพันต่อ องค์กร	✓			✓								1
11) ยึดหลักการให้ รางวัลและการลงโทษ			✓									1
12) การสร้างบรรยากาศ เชิงจริยธรรม			✓									1
13) สะท้อนคิด	✓											1
14) ความจงรักภักดี	✓											1
15) มีวิสัยทัศน์	✓											1
16) การช่วยสร้างชุมชน											✓	1
17) ความเอื้ออาทร									✓			1
18) ธรรมาภิบาล						✓						1
19) การมีส่วนร่วม						✓						1
20) ความเห็นอกเห็นใจ ผู้อื่น							✓					1
21) ความอ่อนน้อมถ่อม ตน							✓					1
22) ความก้าวหน้าส่วน บุคคล							✓					1
23) การเสริมสร้าง อำนาจบารมี							✓					1

องค์ความรู้ใหม่

จากการสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการวิเคราะห์บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในบริบทของการศึกษาไทย พบว่า “หลักสัปปุริสธรรม 7” สามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 ได้ดังนี้

1. การขยายความหมายของ “สัปปุริสธรรม” สู่มิติการบริหารการศึกษา

หลักสัปปุริสธรรม 7 เดิมเป็นแนวธรรมว่าด้วยคุณลักษณะของ “สัตบุรุษ” ในทางศาสนา แต่จากการศึกษาพบว่าสามารถตีความเชื่อมโยงเข้าสู่การบริหารการศึกษาได้อย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะในด้าน

1. การกำหนดนโยบายเชิงคุณธรรม (Ethical-based Policy)
2. การบริหารด้วยความเข้าใจมนุษย์และบริบท (Context-based Management)
3. การตัดสินใจโดยใช้ปัญญาและเหตุผล (Wisdom-based Decision Making)

ซึ่งถือเป็นการต่อยอดแนวคิดจากเชิงศาสนาไปสู่เชิงการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

2. การเชื่อมโยงหลักธรรมกับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมและนวัตกรรม

องค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญคือ การมอง “หลักสัปปุริสธรรม 7” ไม่เพียงเป็นกรอบจริยธรรมเท่านั้น แต่ยังเป็น กรอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม (Innovative Ethical Leadership Framework) ซึ่งเน้นให้ผู้บริหารใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานในการสร้างสรรค์แนวทางใหม่ ๆ ในการพัฒนาโรงเรียน เช่นการคิดเชิงสร้างสรรค์บนพื้นฐานของความพอดี (มัตตัญญูตา) การสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเวลาและบริบท (กาลัญญูตา, ปริสัญญูตา) การพัฒนาศักยภาพบุคลากรตามความแตกต่างระหว่างบุคคล (บุคคลัญญูตา)

3. การกำหนดบทบาทใหม่ของผู้บริหารในฐานะ “ผู้นำเชิงสัปปุริสธรรม”

ผลการสังเคราะห์ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 คือ “ผู้บริหารสถานศึกษาที่ดีต้องเป็นผู้นำเชิงสัปปุริสธรรม (Sappurisa-based Leader)” ซึ่งหมายถึงผู้นำที่ผสมผสาน ปัญญา คุณธรรม และการเข้าใจมนุษย์ เข้าด้วยกัน เพื่อขับเคลื่อนโรงเรียนให้เป็นองค์กรแห่งคุณธรรมและการเรียนรู้ (Moral and Learning Organization)

4. การสร้างโมเดลแนวคิด “Sappurisa Leadership Model for 21st Century Administrators”

จากการสังเคราะห์แนวคิดต่าง ๆ สามารถสร้างโมเดลองค์ความรู้ใหม่ได้ในรูปแบบดังนี้

องค์ประกอบหลัก 3 ด้านของภาวะผู้นำเชิงสัปปุริสธรรม

ปัญญาธรรม (Wisdom Dimension): ฉมัญญูตา, อตถัญญูตา, อุตัญญูตา

คุณธรรม (Virtue Dimension): มัตตัญญูตา, กาลัญญูตา

มนุษยสัมพันธ์ (Human Relation Dimension): ปรีศัญญาตา, ปุคคัลัญญาตา

โดยองค์ประกอบทั้งสามประการส่งผลต่อการบริหารด้วยเหตุผลการสร้างควมไว้วางใจในองค์กรการพัฒนาโรงเรียนอย่างยั่งยืน

5. สรุปลองค้ความรู้ใหม่โดยรวม

การประยุกต์ใช้หลักสัปปริสธรรม 7 ในการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เป็นการบูรณาการ “ธรรมะกับภาวะผู้นำร่วมสมัย” เพื่อสร้างรูปแบบผู้นำที่มีทั้งคุณธรรม ความเข้าใจ และนวัตกรรม เป็นแนวทางใหม่ของการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้สามารถขับเคลื่อนองค์กรอย่างสมดุลและยั่งยืน ในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง

ภาพที่ 1 : โมเดลหลักสัปปริสธรรม7ของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่21

ที่มา : ญฐวรรณ ทองวิเศษ (2568)

ยุคศตวรรษที่ 21ของผู้บริหารสถานศึกษา

ยุคศตวรรษที่ 21 คือช่วงเวลาในโลกของเรากำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งในด้านเทคโนโลยี สังคม เศรษฐกิจ และการศึกษา ความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ทำให้มนุษย์ต้องปรับตัวอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้

สามารถอยู่รอดและประสบความสำเร็จในโลกปัจจุบันได้หนึ่งในลักษณะเด่นของยุคนี้คือ เทคโนโลยีดิจิทัล และการสื่อสาร เราสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็วผ่านอินเทอร์เน็ต โทรศัพท์มือถือ และอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์อื่น ๆ ทำให้ความรู้ไม่มีขีดจำกัด และเปิดโอกาสให้ผู้คนสามารถเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ได้ตลอดเวลาอีกด้านหนึ่งคือ ความสำคัญของทักษะศตวรรษที่ 21 ที่ไม่ได้เน้นเพียงความรู้ในตำราเรียน แต่ยังเน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์ การสื่อสาร การทำงานร่วมกัน และการใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ ทักษะเหล่านี้ช่วยให้มนุษย์สามารถแก้ปัญหาและสร้างนวัตกรรมเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของโลกที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

แนวทางพัฒนาหลักสัปปริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ยุคศตวรรษที่ 21 จึงเป็นยุคของ การเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้ และนวัตกรรม ที่ทุกคนต้องพร้อมปรับตัวให้ทันต่อโลกที่ไม่หยุดนิ่ง การตระหนักถึงความสำคัญของทักษะและการพัฒนาตนเอง จะช่วยให้เราก้าวสู่นาคตอย่างมั่นใจและสร้างสรรค์

สรุปได้ว่ายุคศตวรรษที่ 21 เป็นยุคของการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านเทคโนโลยี สังคม การศึกษา และเศรษฐกิจ การเข้าถึงข้อมูลและการสื่อสารอย่างรวดเร็วทำให้ความรู้ไม่มีขีดจำกัด แต่ละคนจึงต้องพัฒนาทักษะศตวรรษที่ 21 เช่น การคิดวิเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์ การสื่อสาร การทำงานร่วมกัน และการใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ โลกาภิวัตน์และสังคมที่เชื่อมต่อกันยังทำให้เราต้องปรับตัวและเรียนรู้ตลอดชีวิต ยุคนี้จึงเป็นยุคของการเรียนรู้ การปรับตัว และนวัตกรรม ที่ทุกคนต้องพร้อมเผชิญหน้าเพื่อก้าวสู่นาคตอย่างมั่นใจ

เอกสารอ้างอิง

- ชาญชัย อาจินสมาจาร. (2559). *การบริหารการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิราภรณ์ แก้วทอง. (2560). การบริหารสถานศึกษากับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน. *วารสารการศึกษาไทย*, 12(2), 45–58.
- ณัฐวรรณ ทองวิเศษ. (2568). *โมเดลหลักสัปปริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21*. (เอกสารประกอบบทความวิชาการ). สงขลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- ธนากร เพชรเจริญ. (2560). ภาวะผู้นำกับการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษา. *วารสารบริหารการศึกษา*, 8(1), 77–89.
- นพดล ศรีสวัสดิ์. (2562). การพัฒนาตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา. *วารสารครุศาสตร์*, 15(1), 23–35.
- พะยอม วงศ์สารศรี. (2564). *การบริหารการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2546). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ, & วิบูลย์ ไตวณะบุตร. (2562). *หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2562). *การบริหาร: หลักการ ทฤษฎี และแนวปฏิบัติ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ทิพย์วิสุทธิ์.
- วีไลพร รัตนประทีป. (2559). การบริหารทรัพยากรในสถานศึกษา. *วารสารวิชาการศึกษา*, 10(1), 60–72.
- สมชาย ศรีบุญเรือง. (2561). การบริหารเวลาในองค์กรการศึกษา. *วารสารบริหารการศึกษา*, 9(2), 101–115.
- สมศักดิ์ คงเที่ยง. (2562). *หลักการบริหาร*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- สุภาพร แก้วอ่อน. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน. *วารสารศึกษาศาสตร์*, 14(2), 89–102.
- สุริยะ วงศ์คำ. (2561). การตัดสินใจเชิงบริหารในสถานศึกษา. *วารสารบริหารการศึกษา*, 7(2), 55–68.
- Brown, M. E., & Treviño, L. K. (2006). *Ethical leadership: A review and future directions*. *The Leadership Quarterly*, 17(6), 595–616.
- Hersey, P., & Blanchard, K. H. (1982). *Management of organizational behavior: Utilizing human resources* (4th ed.). Prentice-Hall.
- OECD. (2018). *The future of education and skills: Education 2030*. OECD Publishing.
- Sergiovanni, T. J. (2007). *Rethinking leadership: A collection of articles*. Corwin Press.
- Trilling, B., & Fadel, C. (2009). *21st century skills: Learning for life in our times*. Jossey-Bass.